

InDret

Cistella o trampa mortal?

Comentari a la STS, 1a, 1.12.2003

José Piñeiro Salguero
Facultat de Dret
Universitat Pompeu Fabra

Working Paper núm.: 218
Barcelona, abril de 2004
www.indret.com

1. Antecedents de fet

La STS, 1a, 1.12.2003 (Ar. 8365), en ponència d'Antonio Romero Lorenzo, resol un cas freqüent en els tribunals espanyols, com és l'accident patit per un jove en penjar-se d'una cistella o d'una porteria, que se li cau damunt, en no estar ancorada al terra.

A les instal·lacions públiques esportives del poble de Monterrey (Orense), que no estaven tancades, Valentín, sense estar jugant al basquetbol, es penjà d'una de les cistelles, que en no estar ancorada al terra ni tenir un contrapès per evitar que bolqués, li caigué a sobre i li provocà la mort.

La mare del mort, Susana, demandà l'Ajuntament de Monterrey i sol·licità una indemnització de 90.151,82 € per la mort del seu fill.

La Sentència del Jutjat de Primera Instància núm. 1 de Verín (Orense) (14.4.1997) estimà la demanda i condemnà l'Ajuntament al pagament dels 90.151,82 € sol·licitats, més les costes del judici. El condemnat interposà recurs d'apel·lació davant l'Audiència Provincial d'Orense (22.12.1997), que el desestimà, confirmant la SJPI i imposant al demandat també les costes de l'alçada.

2. Resolució del Tribunal Suprem

El Tribunal Suprem en el seu raonament arriba a la mateixa conclusió que les sentències d'instància i declara, per tant, no haver-hi lloc al recurs de cassació interposat per l'Ajuntament de Monterrey.

El recurs de l'Ajuntament es fonamenta en sis motius, tres d'índole menor i tres sobre el fons de la qüestió en què em centraré, no sense abans comentar els primers.

- En el seu primer motiu al·lega que a la sentència d'instància existia una alteració de la *causa petendi*, ja que l'actora havia fonamentat la seva demanda exclusivament en l'art. 1902 CC, mentre que la sentència basava la seva resolució en l'anormal funcionament d'un servei públic (art. 139 Llei 30/1992). Aquesta al·legació manca de fonament, ja que existia total correlació entre el sol·licitat en la demanda i la resolució del JPI, confirmada per l'AP, ja que ambdues, una en sol·licitud i l'altra en condemna, es basen en la responsabilitat extracontractual d'una Administració Pública. Per tant, només ha existit una correcta aplicació del principi *iura novit curia*, sense alterar-se la *causa petendi*.
- També s'al·lega incompetència de jurisdicció, en haver-se interposat la demanda contra l'Administració en via civil, quan la competència era de la jurisdicció contenciós administrativa, en virtut d'allò que disposen els arts. 139 i 142 Llei 30/1992. El motiu cau pel seu propi pes, ja que la demanda s'interposà amb antelació a la publicació de l'esmentada llei, això és, abans del 27 de novembre de 1992 i per tant aquesta no és aplicable. A més a més, també és possible considerar la competència de la jurisdicció civil per evitar el pelegrinatge de jurisdiccions i una dilació excessiva del plet, perquè un cop arribat el procés al Suprem, declarar la incompetència de jurisdicció allargaria la reclamació en el temps fins a tal punt que es podria considerar vulnerat el principi de tutela judicial efectiva (art. 24 CE).

- En el sisè motiu, al·lega infracció de l'art. 523 de la LEC de 1881 a causa de la imposició de costes en ambdues instàncies. El precepte citat assenyalava que les costes s'imposaran a la part les pretensions de la qual hagin estat totalment rebutjades, tal com succeeix en el present cas amb les de l'Ajuntament, excepte que el jutge apreciï circumstàncies excepcionals que justifiquin una solució diferent, fet que no estimaren oportú ni els tribunals inferiors ni el TS. A més, en virtut de l'art. 1715 LEC de 1881, atès que no s'estimaren cap dels motius al·legats en el recurs de cassació, no només es desestima aquest sinó que també s'imposen al recurrent les costes i la pèrdua el dipòsit constituït.

A continuació assenyalare els fonaments dels tres motius referits al fons i a partir d'aquí analitzare la correcció tant d'aquests com de la pròpia resolució del Tribunal Suprem. En els tres motius rellevants s'al·leguen tres raons per a la no condemna de l'Administració:

(A) No estem davant d'un supòsit de funcionament anormal d'un servei públic.

(B) Existeix culpa exclusiva de la víctima i s'hauria d'haver aplicat l'art. 1105 CC, que preveu la falta de responsabilitat en els supòsits de cas fortuït i de força major.

(C) En el seu defecte, era aplicable l'art. 1103 CC, que preveu la moderació de la indemnització per part dels Tribunals i que és utilitzat en els supòsits de compensació de culpes.

Ad (A) i (B). Els dos primers fonaments es poden analitzar conjuntament, a causa de la relació existent entre la falta de culpa exclusiva de la víctima i l'apreciació d'un supòsit de funcionament anormal d'un servei públic.

En primer lloc, en cap cas ens trobem davant d'un supòsit de força major, que requereixi la inevitabilitat del fet generador de l'accident, ni de cas fortuït, que es caracteritza per la nota d'imprevisibilitat. En el present supòsit, la possibilitat que un jove es pengi d'una cistella d'una instal·lació esportiva pública de lliure accés i que aquesta li caigui a sobre, no pot merèixer la qualificació ni d'un fet inevitable ni imprevisible.

No obstant això, no es pot afirmar amb la mateixa rotunditat que en el present cas no concorri culpa exclusiva de la víctima, ja que dels fets s'infereix que aquesta es penjà de la cistella quan no jugava a bàsquet; tanmateix hem de tenir en compte que la cistella no tenia cap contrapès ni estava ancorada al terra, de la qual cosa es dedueix que l'Administració també fou negligent. Tothom sap que en qualsevol instal·lació pública els joves, que tinguin l'habilitat suficient, s'intentaran penjar de la cistella durant un partit de bàsquet, en ser aquesta una de les jugades més espectaculars; a més és usual penjar-s'hi per a fer flexions o com a simple entreteniment.

Per tant, hi ha un supòsit de funcionament anormal d'un servei públic. Al meu parer, la negligència de l'Ajuntament no té cap relació amb la falta de tanques a la instal·lació pública, a la qual podia accedir qualsevol; sinó que es basa en el fet que hi existien cistelles (i del tenor de la sentència sembla que també porteries) sense estar ancorades al terra, la qual cosa implicava un perill potencial per als joves que es volguessin penjar durant un partit de bàsquet o per a aquells que ho fessin per a realitzar exercicis de gimnàstica o per a fanfarronejar entre els companys, fets

habituals tant en col·legis com en instal·lacions d'aquest tipus. A més, el perill era fàcilment evitable per part de l'Administració, perquè només requeria posar un contrapès o ancorar les cistelles, o, si s'escau, deixar-les esteses al terra un cop haguessin acabat les activitats esportives que s'estiguessin realitzant.

Encara que aquesta solució sembli clara no ho és tant, perquè existeixen sentències de jurisprudència menor en què no es concedeix indemnització per lesions patides a conseqüència de la caiguda d'una porteria o cistella no ancorada al terra. Les més rellevants són:

- STSJ de la Comunitat Valenciana (Sala del contenciós administratiu, 6.10.2001) (JUR 58525): desestima el recurs contenciós administratiu contra la denegació presumpta d'indemnització, sol·licitada a causa de lesions patides per la caiguda d'una porteria de futbol sala durant un partit en un polisportiu públic. No es provà que la caiguda es degués al desenvolupament normal del joc, sinó que l'actor va haver d'incidir en la seva caiguda, i, a més a més, és habitual que les porteries no tinguin ancoratges en aquests recintes, ja que s'han de moure amb molta freqüència.
- STSJ de Castella i Lleó (Sala del contenciós administratiu, 28.9.2001) (JUR 328235): desestima el recurs contenciós administratiu contra la denegació presumpta d'indemnització, sol·licitada pels pares d'un menor de 13 anys a causa dels danys que patí en caure-li a sobre una porteria de handbol. Malgrat no estar ancorada la porteria, existeix culpa exclusiva de la víctima, ja que era conscient dels seus actes i durant un partit de futbol sala es penjà d'una porteria de handbol situada en el mateix recinte, que li caigué a sobre.
- SAP de Barcelona (Secció 4a, 17.5.2001) (AC 2224): desestima la demanda, igual que havia fet la SJPI, interposada per la mare d'un menor, a qui li havia caigut a sobre la porteria del camp de futbol d'un càmping, que no estava ancorada. Els motius de la desestimació són que la caiguda es degué al fet que diversos menors es penjaren alhora del travesser, els quals havien estat avisats prèviament per un vigilant de la incorrecció de l'acte, i que és usual que les porteries no tinguin ancoratge en llocs on es practiquen diversos esports, ja que se solen canviar de lloc amb freqüència.
- STSJ d'Andalusia (Sala del contenciós administratiu, 24.1.2001) (RJCA 703): desestima el recurs contenciós administratiu contra la resolució denegatòria d'indemnització, sol·licitada pels danys causats per la caiguda d'una porteria de futbol sala sobre l'actor. No hi ha responsabilitat de l'Ajuntament titular de la instal·lació esportiva, ja que la víctima tenia 43 anys i era plenament conscient dels riscos que assumia, en penjar-se del travesser de peus i mans, la qual cosa provocà la caiguda de la porteria. Per tant, aprecia culpa exclusiva de la víctima, malgrat la falta d'ancoratge de la porteria.

No obstant això, fins aquest punt coincideixo amb la resolució adoptada tant pels tribunals d'instància com pel Tribunal Suprem de considerar que ha existit negligència de l'Ajuntament i que, per tant, aquest és un supòsit de funcionament anormal d'un servei públic.

Ad (C). No coincideixo tanmateix pel que fa a la compensació de culpes i a la possible aplicació de l'art. 1103 CC. Al meu parer, malgrat existir negligència en l'actuació de l'Administració demandada, aquesta no impedeix que concorri també negligència en la víctima. Encara que es tracti d'un accident mortal, això no obsta l'apreciació d'una conducta negligent en aquella persona que utilitza una instal·lació pública per a finalitats que no li són pròpies, ja que una

porteria o una cistella no és l'instrument més adequat sobre el qual fer gimnàstica o mantenir-se penjat.

La jurisprudència del Tribunal Suprem en aquesta matèria, al meu entendre, té dues vessants diferenciades en funció de qui és la víctima i on concorre el fet. Així, si l'accidentat és un menor d'edat i l'accident succeeix durant el transcurs del pati, dins el recinte del col·legi o en una activitat organitzada per aquest, s'afirma sense embuts la responsabilitat ja sigui del director/a del col·legi o del ens públic de què en depenia, amb base en una doble responsabilitat: d'una banda, la falta de vigilància dels menors durant el pati, perquè ha de tenir-se en compte que aquests no són conscients del perill de molts dels seus actes i d'aquí la vigilància necessària sobre ells per part dels professors; i, per un altre, la negligència de mantenir una porteria o una cistella en unes condicions inadequades.

- STS, 1a, 10.10.1995 (Ar. 7186): Nen de 9 anys que durant l'esbarjo es penja en una carcassa d'una cistella inutilitzada i en intentar fer una cabriola cau a terra i mor dies més tard. Els pares demanen la directora del Col·legi, la seva asseguradora i la Conselleria d'Educació Gallega i (es desconeix la quantia sol·licitada). El JPI concedeix 60.101,21 € als pares i 18.030,36 € a un germà menor. L'AP revoca la SJPI i desestima la demanda. El TS revoca la SAP i confirma la SJPI, en considerar que no es vigilava de forma correcta els menors i que la carcassa del pati en què es penjaven els nens no tenia cap utilitat.
- STS, 1a, 7.3.2001 (Ar. 3974): Durant l'esbarjo un menor de 12 anys penjà de la porteria, que no tenia xarxa i, en intentar efectuar un gir complet, caigué a terra i morí a conseqüència del cop al cap. Els pares demanen el director, un professor del col·legi i el Ministeri d'Educació i sol·liciten una indemnització de 150.253 €. El JPI desestima la demanda. L'AP revoca la SJPI i condemna els demandats a pagar 30.051 €. El TS confirma la resolució de l'AP i es basa en l'actuació negligent dels demandats, que no vigilaren correctament els menors i en la falta de xarxa de la porteria.

També hi ha jurisprudència menor en el mateix sentit, així destaquen les sentències següents: STSJ de Canàries (Sala del contenciós administratiu, 31.3.2003) (JUR 1286): concedeix una indemnització de 18.466,95 € pels danys patits per un menor en caure-li una porteria de futbol sala, després d'haver-s'hi penjat durant un partit a la classe de gimnàstica; STSJ d'Extremadura (Sala del contenciós administratiu, 27.2.2003) (JUR 135925): atorga una indemnització de 66.533,34 € a causa de les greus lesions patides per un menor a qui li caigué damunt una cistella de bàsquet en mal estat durant unes activitats organitzades per la Universitat d'Extremadura; STSJ d'Andalusia (Sala del contenciós administratiu, 21.1.2002) (JUR 182403): concedeix una indemnització de 555.126,29 € a conseqüència de les greus lesions patides per un menor a qui li caigué a sobre la cistella, que no estava ancorada, després d'haver realitzat un mat; STSJ d'Andalusia (Sala del contenciós administratiu, 9.10.2000) (JUR 161712): atorga una indemnització de 18.030,36 € pels danys patits per un menor a conseqüència de caure-li damunt una cistella de bàsquet al pati del col·legi.

En canvi, si l'accident succeeix en una instal·lació pública els fonaments per imputar responsabilitat al titular del recinte públic han de variar, ja que si la víctima és una persona major d'edat o pròxima a ella i, per tant, conscient dels seus actes, llavors quan utilitza un instrument (una cistella o una porteria) per a fer gimnàstica o fanfarronejar davant d'amics, que no és el més adequat, assumeix els riscos que això comporta; i si és menor, es presumeix que els pares es responsabilitzen dels actes realitzats pel seu fills (art. 1903 CC). No obstant això, la culpa no és exclusiva de la víctima, perquè no ha d'oblidar-se que aquests accidents són conseqüència d'una

porteria o cistella que no està adequadament assegurada (sense ancoratge o contrapès). D'aquí, que la solució més adequada en aquests supòsits sigui la de compensació de culpes.

STS, 1a, 6.10.2000 (Ar. 8136). El pare d'un menor va acudir a un frontó públic per anar a recollir el seu fill i mentre l'esperava es posà a fer flexions en una porteria, que no estava ancorada al terra, fet que provocà que cedís i caigués sobre ell, causant-li la mort. L'esposa, en el seu nom i en el dels seus tres fills, demanda l'Ajuntament titular de la instal·lació i la seva asseguradora i sol·licita 102.172,06 € per a ella i 48.080,97 € per a cadascun dels seus fills. El JPI desestima la demanda. L'AP revoca la SJPI i condemna l'Ajuntament a pagar 60.101,21 € a l'esposa i 18.030,36 € a cadascun dels fills, ja que aprecia concurrència de culpes. El TS confirma la SAP, ja que existí una negligència clara del demandat, en conèixer que molts veïns utilitzaven la porteria per fer gimnàstica i, malgrat això, no tenir-la ancorada. Però aprecia també negligència de la víctima, ja que una porteria no és el lloc més adequat per a practicar exercicis de gimnàstica, d'aquí que afirmi la concurrència de culpes.

En el mateix sentit, la SAP de Biscaia (Secció 3a, 23.5.2001) (JUR 303547), que concedeix una indemnització de 25.688,98 €, revocant en part la SJPI que havia concedit 37.671,76 €, per les lesions patides per l'actor en haver-li caigut damunt una porteria de futbol sala d'un poliesportiu. Existí responsabilitat del titular del recinte esportiu, ja que les porteries no tenien ancoratges, però també de la víctima qui s'hi penjà, fent un ús que no li és propi i que fou el que provocà l'accident. L'AP aprecia concurrència de culpes i fixa la de la víctima en un 25 %. (Cfr. SAP d'Àlaba, (Secció 2a, 17.1.2000) (AC 923), que concedeix una indemnització de 54.531,56 € per les lesions patides per un menor de 12 anys en caure-li a sobre una porteria de futbol sala en unes instal·lacions esportives. El tribunal no imputa cap tipus de responsabilitat al menor, ja que considera que *"la circunstancia que se colgara del travesaño de la porteria en nada modifica la responsabilidad única de los demandados, pues no siendo un comportamiento normal, lo cierto es que tampoco resulta extraño durante el desarrollo de un partido"*).

3. Conclusió

La condemna a l'Ajuntament és correcta, ja que fou negligent en mantenir dins unes instal·lacions públiques una cistella sense cap tipus d'ancoratge o contrapès que evités la seva caiguda.

Tanmateix, no coincideixo en l'estimació total de la demanda sense imputar cap tipus de responsabilitat a la víctima i això per les raons següents:

- En primer lloc, el fet de no tenir tanques una instal·lació pública no genera cap tipus de responsabilitat vers el seu titular en un supòsit com el present, perquè com el propi nom indica (*pública*) és de lliure accés per a tota aquella persona que hi vulgui practicar esport. Només tindria virtualitat aquesta circumstància per a imputar responsabilitat en el supòsit que una pilota sortís disparada del recinte causant danys a un tercer que es trobés fora i que això s'hagués pogut evitar d'existir una tanca.
- En segon terme, malgrat existir una responsabilitat clara de l'Ajuntament, per haver mantingut la cistella sense cap tipus d'ancoratge o contrapès, no hem d'oblidar que la víctima s'hi estava penjant, sense estar jugant un partit de bàsquet. No obstant això, els fets en la sentència no queden clars, perquè ni s'esmenta l'edat de la víctima, encara que es dedueix que és un adolescent o un jove pel fet que sinó difícilment podria penjar-se a

una cistella, ni se sap exactament si estava fent flexions a la cistella o simplement penjant-s'hi; s'ha d'arribar a la conclusió que hi ha concurrència de culpes, ja que una cistella no està dissenyada ni és l'instrument adequat per a què algú s'hi mantingui penjat (vegeu, la STS, 1a, 6.10.2000 (Ara. 8136)). Al meu entendre, si es tractava d'algú major d'edat o conscient dels seus actes, incorregué en negligència en penjar-se de la cistella sense estar jugant un partit, i si era menor d'edat, cabria imputar la negligència als seus pares, ja que si aquest no era conscient del perill d'algun dels seus actes, ells serien responsables de vigilar-lo.